

MEDIASAVODXONLIK-ZAMONAVIY JAMIYAT TALABI

Nomanjonova Mubinaxon Navro'z qizi
Nizomiy nomidagi O'zMPU Professional ta'lim
va san'at fakulteti Musiqa ta'limi 1-kurs talabasi
Eshpo'latov Olimjon
Nizomiy nomidagi O'zMPU "Professional ta'lim
va san'at fakulteti" kafedrasida o'qituvchisi

ANNOTATSIYA.

Mazkur maqolada mediasavodxonlik tushunchasi, uning zamonaviy jamiyatdagi o'rni va ahamiyati keng yoritiladi. Axborot oqimi keskin ortib borayotgan hozirgi davrda insonlarning ma'lumotlarni to'g'ri qabul qilishi, tahlil qilishi va baholay olishi muhim masalaga aylangan. Shuningdek, maqolada feyk yangiliklar, ularning salbiy ta'siri va mediasavodxonlikni rivojlantirish zarurati haqida fikr yuritiladi.

Kalit so'zlar: mediasavodxonlik, axborot, internet, ijtimoiy tarmoqlar, tanqidiy fikrlash, feyk yangiliklar, media madaniyat.

Аннотация.

В данной статье подробно освещается понятие медиаграмотности, её роль и значение в современном обществе. В нынешнюю эпоху резкого увеличения информационных потоков критически важным вопросом становится умение людей правильно воспринимать, анализировать и оценивать информацию. Также в статье рассматриваются вопросы фейковых новостей, их негативного влияния и необходимости развития медиаграмотности.

Ключевые слова: медиаграмотность, информация, интернет, социальные сети, критическое мышление, фейковые новости, медиакультура.

ABSTRACT.

This article provides an in-depth exploration of the concept of media literacy, highlighting its role and significance in modern society. In an era where information flow is increasing exponentially, the ability of individuals to correctly perceive, analyze, and evaluate information has become a crucial issue. Furthermore, the article discusses fake news, its negative impact, and the necessity of developing media literacy skills.

Keywords: media literacy, information, internet, social networks, critical thinking, fake news, media culture.

KIRISH.

Rivojlanishi natijasida insonlar istalgan vaqtda va istalgan joyda turli ma'lumotlarga ega bo'lish imkoniyatiga ega bo'ldi. Bugungi kunda dunyo tez sur'atlar

bilan o'zgarib bormoqda. Axborot texnologiyalarining Internet, ijtimoiy tarmoqlar va boshqa ommaviy axborot vositalari kundalik hayotimizning ajralmas qismiga aylandi.

Ammo axborotning ko'pligi har doim ham foyda keltiravermaydi. Chunki bugungi kunda tarqatilayotgan barcha ma'lumotlar ham to'g'ri va ishonchli emas. Ba'zi hollarda noto'g'ri, tekshirilmagan yoki ataylab buzib ko'rsatilgan axborotlar ham keng tarqalmoqda. Bunday holatlar esa jamiyatda turli tushunmovchiliklar, noto'g'ri qarashlar va hatto muammolarga sabab bo'lishi mumkin.

Shu sababli zamonaviy jamiyatda har bir inson mediasavodxon bo'lishi, ya'ni axborotni to'g'ri tushunish va baholay olish ko'nikmasiga ega bo'lishi zarur.

1. Mediasavodxonlik tushunchasi va uning mohiyati

Mediasavodxonlik — bu insonning turli axborot manbalaridan olingan ma'lumotlarni tushunishi, tahlil qilishi va baholay olishi bilan bog'liq muhim ko'nikmadir. Bu tushuncha faqatgina ma'lumotni o'qish yoki eshitish bilan cheklanmaydi, balki uning mazmunini chuqur anglashni ham o'z ichiga oladi.

Hozirgi kunda axborot asosan internet orqali tarqalmoqda. Ijtimoiy tarmoqlar, yangilik saytlar, bloglar va videoplatformalar orqali insonlar juda ko'p ma'lumotlarga ega bo'lmoqda. Ammo ushbu ma'lumotlarning hammasi ham haqiqatga mos kelavermaydi. Shuning uchun har bir inson axborotni tanlab qabul qilishni o'rganishi kerak.

Mediasavodxonlikning asosiy mohiyati shundaki, inson har qanday ma'lumotga darhol ishonib ketmasligi kerak. U avvalo axborot manbasini tekshirishi, uning qanchalik ishonchli ekanini aniqlashi va boshqa manbalar bilan solishtirishi lozim. Ana shundan keyingina xulosa chiqarish to'g'ri bo'ladi.

Bundan tashqari, mediasavodxonlik insonning mustaqil fikrlashiga yordam beradi. Chunki u har bir ma'lumotni tahlil qilish orqali o'z qarashlarini shakllantiradi. Bu esa shaxsning rivojlanishida muhim rol o'ynaydi.

2. Axborot oqimi va feyk yangiliklarning jamiyatga ta'siri

Bugungi kunda axborot oqimi nihoyatda kuchaygan. Har kuni millionlab yangiliklar, videolar va postlar internetda tarqaladi. Bu esa insonlar uchun keng imkoniyatlar yaratadi, lekin shu bilan birga muammolarni ham yuzaga keltiradi.

Eng katta muammolardan biri — bu feyk yangiliklarning keng tarqalishidir. Feyk yangiliklar — bu noto'g'ri yoki chalg'ituvchi ma'lumotlar bo'lib, ular ko'pincha odamlarni aldash yoki ularning fikrini o'zgartirish maqsadida yaratiladi.

Bunday yangiliklar ayniqsa ijtimoiy tarmoqlarda juda tez tarqaladi. Chunki odamlar ko'pincha ma'lumotni tekshirmasdan uni boshqalarga yuboradi. Natijada yolg'on axborotlar qisqa vaqt ichida juda katta auditoriyaga yetib boradi.

Feyk yangiliklarning jamiyatga ta'siri salbiydir. Ular odamlar orasida vahima uyg'otishi, noto'g'ri qarorlar qabul qilinishiga sabab bo'lishi va ishonchsizlikni

kuchaytirishi mumkin. Masalan, noto'g'ri tibbiy ma'lumotlar inson salomatligiga zarar yetkazishi mumkin.

Shu sababli har bir inson axborotni tekshirish odatini shakllantirishi kerak. Bu esa mediasavodxonlik orqali amalga oshiriladi. Mediasavodxon inson har qanday ma'lumotni tanqidiy yondashuv bilan qabul qiladi va uni chuqur tahlil qiladi.

3. Mediasavodxonlikni rivojlantirish va uning jamiyatdagi o'rni
Mediasavodxonlikni rivojlantirish bugungi kunda muhim vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa yoshlar orasida bu ko'nikmani shakllantirish zarur.

Chunki yoshlar internet va ijtimoiy tarmoqlardan eng ko'p foydalanadigan qatlam hisoblanadi.

Yoshlar ko'pincha turli axborotlarga tez ishonadi va ularni tekshirmasdan tarqatadi. Bu esa noto'g'ri axborotlarning keng yoyilishiga sabab bo'ladi. Shu bois ularga mediasavodxonlikni o'rgatish juda muhimdir.

fikrlash, axborotni tahlil qilish va mustaqil xulosa chiqarish ko'nikmalarini shakllantirish mumkin. Bu esa ularning kelajakda ongli va mas'uliyatli shaxs bo'lib yetishishiga yordam beradi Ta'lim tizimida mediasavodxonlikni rivojlantirish orqali o'quvchilarda tanqidiy.

Bundan tashqari, mediasavodxonlik media madaniyatni ham o'z ichiga oladi. Ya'ni inson internetda o'zini to'g'ri tutishi, boshqalarga hurmat bilan munosabatda bo'lishi va yolg'on ma'lumot tarqatmasligi kerak.

Jamiyat nuqtai nazaridan qaraganda, mediasavodxonlik barqaror rivojlanish uchun muhim omil hisoblanadi. Chunki mediasavodxon jamiyatda noto'g'ri axborotlar kamroq tarqaladi, odamlar ongli qaror qabul qiladi va ijtimoiy muhit sog'lom bo'ladi.

XULOSA.

Xulosa qilib aytganda, mediasavodxonlik shunchaki zamonaviy atama emas, balki raqamli sivilizatsiya sharoitida shaxsning axborot xavfsizligini ta'minlovchi eng asosiy strategik vositadir. Axborot oqimining shiddatli o'sishi va "infodemiya" (axborot epidemiya) xavfi kuchaygan hozirgi davrda, ma'lumotni saralash qobiliyati insonning intellektual salohiyatini belgilaydigan mezonga aylandi.

Tadqiqot jarayonida olingan natijalar asosida quyidagi yakuniy xulosalarni ilgari surish mumkin:

Tanqidiy tahlil — asosiy qalqon: Feyk yangiliklar va manipulyativ mazmundagi axborotlar jamiyatning ijtimoiy-psixologik barqarorligiga rahna soladi. Ularga qarshi eng samarali chora taqiqlar emas, balki har bir fuqaroda, ayniqsa yoshlarda shakllangan tanqidiy fikrlash ko'nikmasidir.

Media-madaniyat va mas'uliyat: Mediasavodxonlik nafaqat axborotni iste'mol qilish, balki uni tarqatish madaniyatini ham o'z ichiga oladi. Ijtimoiy tarmoq foydalanuvchisi har bir "repost" yoki "layk" ortida ma'naviy va huquqiy mas'uliyat borligini anglashi lozim.

Tizimli ta'lim zarurati: Mediasavodxonlik ko'nikmalarini shakllantirish uzluksiz ta'limning ajralmas qismiga aylanishi kerak. Bu orqali biz nafaqat texnologiyalarni biladigan, balki axborot xurujlariga qarshi "immunitet"ni mustahkam bo'lgan avlodni tarbiyalashga erishamiz.

Muxtasar qilib aytganda, mediasavodxon jamiyat barpo etish — sog'lom va ongli kelajak poydevorini qo'yish demakdir. Axborot ummonida yo'l yo'qotmaslik uchun har birimiz "axborot gigiyenasi" qoidalariga amal qilishimiz, har qanday yangilikni mantiq va haqiqat tarozisida tortib ko'rishni o'rganishimiz davr talabidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI.

1. O'zbekiston Respublikasining Qonuni. "Axborot erkinligi prinsiplari va kafolatlari to'g'risida". – Toshkent, 2002-yil.
2. Jumanazarova G. "Mediasavodxonlik va media-madaniyat". O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Innovatsiya-Ziyo", 2020.
3. Pocheptsov G. G. "Information-psychological wars". – Moscow: "Fenix", 2015. (Axborot oqimi va manipulyatsiya haqida).
4. Silverblatt A. "Media Literacy: Keys to Interpreting Media Messages". – Praeger, 2014. (Mediasavodxonlikning nazariy asoslari bo'yicha dunyodagi asosiy kitoblardan biri).
5. UNESCO. "Media and Information Literacy Curriculum for Educators and Learners". – UNESCO Publishing, 2021.
6. Xudayberdiyeva M. "Global axborotlashuv sharoitida yoshlar mediasavodxonligini oshirish masalalari". // "Jamiyat va boshqaruv" jurnali, №3, 2022.
7. Yunusova N. "Feyk yangiliklar: mohiyat, shakllari va ularga qarshi kurash usullari". – Toshkent: O'zJOKU nashriyoti, 2021